

Foto: creativeart – Freepik

Het CLB door de ogen van leerlingen: een verhaal van superhelden, krachten en kryptoniet

Vlaamse Scholierenkoepel (VSK)

In 't kort

Het CLB heeft alles in huis om een held te zijn voor leerlingen. Maar zoals in elk heldenepos moet de held eerst zijn krachten ontdekken en ontwikkelen. En bij die krachten hoort een grote verantwoordelijkheid naar leerlingen. De Vlaamse Scholierenkoepel laat CLB's en scholen kennismaken met de blik van leerlingen op leerlingenbegeleiding. Dat kan er mee voor zorgen dat de held zijn cape aantrekt en er staat voor leerlingen.

Het CLB met wapperende cape

Leerlingenbegeleiding op school is in volle beweging. Op basis van de resultaten van de audit naar de werking van de CLB's¹, heeft minister van Onderwijs Hilde Crevits momenteel een nieuw decreet leerlingenbegeleiding klaarliggen. En daarmee is ook de werking van de CLB's in volle transitie. Maar die CLB's wachten niet op Brussel. Een heleboel centra zijn nu al druk bezig om hun werking te herdenken en te hertimmeren.

Als scholierenkoepel zijn we enthousiast over zoveel ijver en bedrijvigheid. Leerlingenbegeleiding is voor scholieren dan ook enorm belangrijk. En ook al ligt de basis op school, het CLB blijft een essentiële schakel. Een unieke schakel zelfs. Het CLB is er echt voor de leerling en is daarom broodnodig.

Nu loopt het nog vaak spaak. Er schort nog een heleboel aan de leerlingenbegeleiding op school. Daarom bonden we als Scholierenkoepel twee jaar geleden ook al de kat de bel aan in de pers en voor elke CLB-medewerker die wilde luisteren. Tot onze grote tevredenheid werd er echt geluisterd. We kregen een heleboel constructieve reacties en CLB's reikten leerlingen de hand om mee hun centrum te veranderen. Samen met het decretaal werk door de minister, is dat een eerste stap naar een nieuw en beter CLB.

Maar we zijn er nog niet. Dit is nog maar de start naar betere leerlingenbegeleiding. Daarom willen we als Scholierenkoepel CLB's en scholen laten kennismaken met de blik van scholieren en hen inspireren over hoe je die leerlingen nu betreft.

Leerlingen vereenzelvigen het CLB nog te vaak met de school.

Drie mogelijke superkrachten van een CLB

Als scholieren de CLB's onder de loep nemen, herkennen ze drie aspecten die de centra dankzij hun unieke positie potentiële superkrachten geven.

Voor leerlingen én schoolonafhankelijk

Een CLB is er in de eerste plaats voor leerlingen en begeleidt hen onafhankelijk van de school. En dat is een unieke positie. Het CLB kan zo in moeilijke situaties buiten de schoolmuren een leerling vooruithelpen.

De praktijk leert ons echter dat die positie niet altijd eenvoudig is. Een CLB werkt namelijk ook samen met de school en een CLB investeert dus ook in een goede band met de school. Een CLB-medewerker moet in sommige situaties zo een vreemde spreidstand maken tussen leerling en school. Bijgevolg ontstaat er verwarring over wie nu de klant is: school of leerling. Bij netelige kwesties, in een klassenraad of in een conflict tussen leerling en school, wordt die dubbele positie voor CLB's pas echt moeilijk.

Leerlingen vereenzelvigen het CLB nu nog te vaak met de school. Ze zien een CLB-medewerker als iemand die aan hetzelfde zeel trekt als de leerkrachten, vertrouwelijke informatie doorvertelt of onder een hoedje speelt met de directie. Dat is doodzonde. Voor leerlingen is het alvast duidelijk: CLB's zijn er voor hen. En hun rechten en zorg komen op de eerste plaats.

Discreet

CLB-medewerkers hebben, in tegenstelling tot leerlingenbegeleiders op school, beroepsgeheim. Dat is een geweldige kracht. Leerlingen waarderen die discretie enorm. Op school is het voor hen vaak niet duidelijk wat een leerkracht of interne leerlingbegeleider nu wel of niet mag doorvertellen aan de directie.

Maar CLB's moeten daarom duidelijk communiceren over dat beroepsgeheim. Wat valt daaronder? Welke gegevens worden bijgehouden? Kan een leerling zijn/haar CLB-dossier inkijken? En krijgt mijn school die info? Een heldere uitleg hierover bij elk contact schept voor leerlingen duidelijkheid en vertrouwen.

Een team experts

De kracht van een CLB schuilt ook in het teamwork. Een CLB-team bestaat uit experts met elk hun specialiteit. Dat zorgt

De overheid moet een duidelijk kader scheppen zodat scholen en CLB's duidelijk weten wie waarvoor verantwoordelijk is.

ervoor dat het CLB in een heleboel situaties het verschil kan maken voor leerlingen. Van experts in schoolloopbaanbegeleiding tot specialisten op het vlak van pesten, een CLB heeft het allemaal in huis.

Voor een leerling is het niet altijd duidelijk hoe hij of zij snel die expertise kan aanboren. Veel centra willen nu ook groeien naar een structuur van teams met een eigen expertise en deelwerking. Misschien wel een logische evolutie, maar voor leerlingen is een vertrouwensband wel cruciaal. Komt die band zo niet onder druk te staan?

Hoe kryptoniet wegwerken?

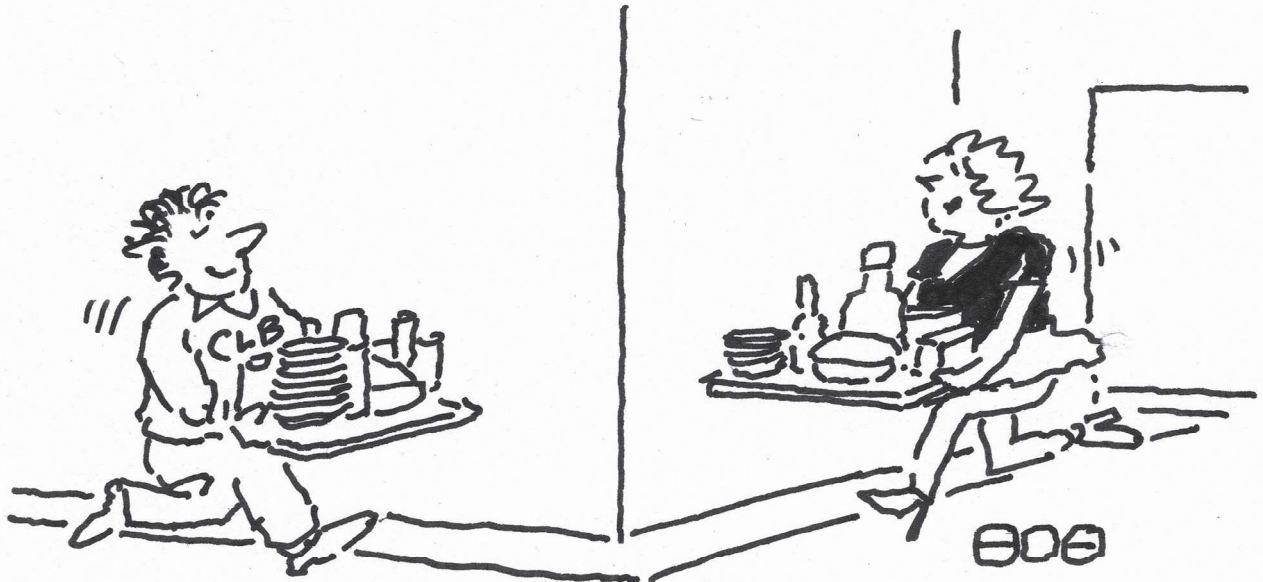
Naast de superkrachten zijn er volgens leerlingen ook nog een resem valkuilen die de kracht van CLB's ondermijnen. Een hoop zaken moeten volgens hen echt beter om van leerlingenbegeleiding een succesverhaal te maken voor leerlingen.

De taken van een superheld zijn duidelijk en afgebakend

Leerlingenbegeleiding op school is voor leerlingen een warboel. Ze weten vaak niet bij wie ze moeten zijn, waar het CLB is en hoe de begeleiding juist in zijn werk gaat. Wanneer komt de school in actie en wanneer pakt het CLB over? Of kan ik ook rechtstreeks naar het CLB? Die onduidelijkheid en verwarring zorgt voor een hoop veronderstellingen over dat CLB. Leerlingen denken bijvoorbeeld dat het CLB enkel voor zware problemen in actie komt. Of ze denken dat leerlingenbegeleiding enkel en alleen een taak van het CLB is, terwijl het de school een grote verantwoordelijkheid heeft.

Daarom is er volgens leerlingen nood aan een duidelijke rol- en taakverdeling. Ook de audit onderstreepte die nood. Als scholierenkoepel zijn we dan ook blij dat dat een van de doelstellingen is van het nieuwe decreet leerlingenbegeleiding. De

CLB. HEEFT GEPASTE GERECHTEN VOOR LEERLINGEN

OP VOORWAARDE, GOED TE COMMUNICEREN EN SAMEN TE WERKEN

overheid moet een duidelijk kader scheppen zodat scholen en CLB's duidelijk weten wie waarvoor verantwoordelijk is. Zo weten CLB's waar ze aan toe zijn en nemen scholen hun rol in die leerlingenbegeleiding ter harte.

Iedereen weet waar een superheld voor staat

CLB's worstelen met hun imago bij leerlingen. Maar opvallend is dat leerlingen die wel al eens geholpen zijn door hun CLB, meestal tevreden zijn². Het helpt ook niet dat voor veel leerlingen hun enige contact met het CLB het medisch onderzoek is. Het merk 'CLB' dient dus deftig te worden opgepoetst. Maar hoe begin je daar nu aan?

Volgens leerlingen zit de sleutel van zo'n pr-operatie in zichtbaarheid en rechtstreeks contact. Scholieren vragen dat de leerlingenbegeleiding zichtbaar en gekend is. Dit kan via gerichte acties op school: je op het begin van elk schooljaar voorstellen aan de leerlingen, een foto van de

CLB-medewerkers ophangen op school, een partnerschap met de leerlingenraad ...

Een CLB moet voor leerlingen bovendien niet enkel zichtbaar zijn bij problemen. De werkdruk en het vraaggestuurd werken mogen er niet voor zorgen dat een CLB-medewerker genoodzaakt is om op zijn bureau te wachten tot een leerling langskomt. Het CLB moet zich tonen, ook door preventief te werken op scholen. Dat is een enorme kans om je positief te tonen en samen met de leerlingen iets op poten te zetten.

Soms is het ook een kwestie van communiceren. Een succesvol initiatief als CLBch@t is een geweldige kans op promotie, maar nog te weinig leerlingen kennen de tool.

Een superheld kent zijn beschermelingen

Leerlingen zijn de 'klant', maar daarnaast willen ze ook actief betrokken worden en zelfs een partner zijn. Dat kan op

verschillende niveaus en manieren. Bepaal je als school en CLB je prioriteiten voor het volgende schooljaar, luister dan ook naar de stem van leerlingen door een klasgesprek, een bevraging of eens langs te gaan op een leerlingenraad. In beleidskringen wordt dit al eens belanghebbendenmanagement genoemd. En dit is ook een uitgelezen manier om als centrum aan je interne kwaliteitszorg te werken (zie tips in kader).

Daarnaast willen scholieren in begeleiding bij het CLB ook zelf mee aan het stuur zitten van hun traject. Ze willen serieus genomen worden, het ritme bepalen en zelf keuzes kunnen maken. Uit onze gesprekken met CLB-medewerkers merken we dat dit principe al stevig ingeburgerd is.

Maar ook op school kunnen scholieren zelf een rol opnemen in de leerlingenbegeleiding. Op een heleboel scholen zien we leerlingen die meter of peter zijn van andere leerlingen, een vertrouwensleerling worden of bemiddelen bij

conflicten tussen leerlingen. Als scholierenkoepel willen we met het project 'de Conflixers' die leerlingen inspireren, informeren en ondersteunen.

Elke superheld moet vertrouwen winnen

Zoals al aangegeven, vinden leerlingen de vertrouwensband met een CLB-medewerker erg belangrijk. En dat vertrouwen is voor leerlingen vaak gekoppeld aan een persoon, een bekend gezicht. Maar als meer en meer CLB's ervoor kiezen om te werken in teams van thematische specialisten, dan is het cruciaal om ook in een nieuwe structuur vertrouwen op te bouwen tussen leerling en CLB.

Een eerste belangrijk fundament in dat vertrouwen wordt gelegd in het onthaal en de rechtstreekse contacten op school. Maar dat vertrouwen is kwetsbaar en moet bij een mogelijke doorverwijzing intact blijven. Dat kan op verschillende manieren: de vaste contactpersoon gaat bij de doorverwijzing een eerste keer mee, de vertrouwenspersoon kan nauw betrokken blijven ...

Leerlingen vinden het daarnaast ook echt belangrijk dat er een vlotte informatie-doorstroom is tussen de verschillende medewerkers en teams. Zo vermijd je dat je als leerling twee keer je verhaal moet

doen en dezelfde vragen moet beantwoorden. Er mag bovendien geen lange tijd overgaan voor je doorverwezen wordt naar een ander team of teamlid. Zo word je als leerling niet te veel aan het lijntje gehouden.

Een superheld waakt over de gezondheid

Bij het medisch onderzoek lijkt de tijd van de 'onderbreuken' en 'kille lokalen' nog niet overal verleden tijd. Een professionele gezondheidscheck-up vinden leerlingen echt wel nuttig en waardevol, dat horen we vaak aan de reacties. Het is goed dat ze eens een babbel kunnen doen en advies krijgen van deskundigen. Er moet wel nog stevig gesleuteld worden aan een aantal aspecten. Leerlingen ervaren de sfeer van een medisch onderzoek vaak als te onpersoonlijk, afstandelijk. Dat kan meer leerlingvriendelijk. Je als leerling letterlijk en figuurlijk blootgeven, doe je enkel als je je op je gemak voelt. En een belangrijk aspect hiervan is de locatie en de sfeer van het onderzoek. Muziek, een likje verf of wifi creëren al een compleet andere sfeer.

En waarom is zo'n onderzoek nu juist nodig? Wat zijn de resultaten en wat gebeurt hiermee? Leerlingen vermoeden wel dat zo'n onderzoek nuttig is, maar weten niet waarom, en ook niet wat hun rechten (en plichten) zijn. Een goede

De gezondheid van een leerling meet je niet enkel met medische apparatuur.

communicatie voor, tijdens en na het onderzoek kan wonderen doen. Arts en leerling spreken bijvoorbeeld samen af wat er in de brief naar de ouders komt te staan na een vertrouwelijk gesprek.

Burn-outs, depressies, anorexia, slaapstoornissen ... ook jongeren blijven er niet van gespaard. Ze krijgen er zelf mee te kampen of zien het in hun omgeving. Op school moet hierover gepraat kunnen worden, ook tijdens een medisch onderzoek! Het medisch onderzoek mag niet enkel bestaan uit een resem tests, vooral dat gesprek is belangrijk. De gezondheid van een leerling meet je niet enkel met medische apparatuur. Maak daarom meer tijd voor een goed gesprek. Dit kan zowel binnen het consult als daarbuiten, bv. tijdens een spreekuurtje op school.

De rol van de paramedisch werker en van de arts is dus erg belangrijk. Zij moeten een leerling op korte tijd op zijn gemak stellen, voldoende info geven en een vlot gesprek aanknopen. Geen simpele opdracht. Investeer daarom in de instapbegeleiding bij de start van hun loopbaan.

Inspraak van leerlingen in het beleid van het CLB: 10 tips

Er bestaat geen vaste blauwdruk van 'de ideale leerlingenparticipatie'. Om succesvol te zijn, geloven we dat zo een werking zich best ent op de lokale context en samen met scholieren wordt vormgegeven. Maar natuurlijk hebben we vanuit onze ervaringen en expertise wel een reeks tips verzameld die wij absoluut noodzakelijk vinden voor sterke inspraak van leerlingen in het beleid van het CLB.

1. Inspraak moet je plannen

Als je scholieren op een kwalitatieve manier wil betrekken, dan kan je niet over een nacht ijs gaan. Wil je de inspraak meer slagkracht geven, teken dan een kader uit waarin je als CLB de contouren van de inspraak vastlegt. Welk mandaat krijgen de jongeren? Wat is er mogelijk? Welk resultaat verwachten jullie van de inspraak? Inspraak van leerlingen verdient een stevige basis.

En wil je leerlingen in gesprek? Dan is het inplannen van die ontmoetingen een belangrijke stap, maar niet eenvoudig. Leerlingen zitten bijna de hele week op school en ook hun vrije tijd is drukbezet met hobby's en schoolwerk. Samen met het schoolbestuur en de leerlingen een geschikt moment zoeken, is dan ook cruciaal.

2. Inspraak is maatwerk

Elke school of regio kent zijn eigen lokale dynamiek. Daarom kan je niet zomaar één succesformule overall in Vlaanderen toepassen. Ook leerlingen willen niet allemaal op dezelfde manier betrokken worden. Elke leerling heeft immers zijn eigen talenten en interesses. Geef de inspraak dan ook vorm rond die interesses. Naar jongeren stappen met een volledig uitgetekend plan, werkt vaak averechts. Mogelijkheden scheppen, contouren uittekenen en samen met jongeren invullen en vastleggen, biedt meer kans op succes.

Dat maatwerk veronderstelt een aanpak met een brede waaier aan samenwerkingsvormen en methodieken: groep vs. individueel, face-to-face vs. digitaal, op school vs. buiten school, een vaste groep vs. losse samenwerkingen ...

Door niet alles aan te pakken als een droge vergadering, heb je een grotere kans dat er een representatieve groep van leerlingen zich aanmeldt. Het betrekken van alle leerlingen uit alle onderwijsvormen, verschillende scholen en studierichtingen zou voor elke scholierenwerking vanzelfsprekend moeten zijn.

3. Zoek een gezonde mix van scholieren

Bepaal wie je erbij wil betrekken en spreek de juiste mensen aan. Je kan kiezen voor een (bestaande) permanente of thematische groep of leerlingen aanspreken om meer vrijblijvend te participeren. De totaalsom geeft een representatief beeld van de leerlingpopulatie in de regio.

Aan de ene kant mag je er niet te snel van uitgaan dat leerlingen geen mening hebben en geen zin om die te geven aan het CLB. Maar de vraag stellen, kan heel wat in beweging zetten. Aan de andere kant zullen er zonder inspanning niet spontaan 100 scholieren op een dinsdagavond naar een inspraakmoment afzakken.

Gebruik je netwerk als CLB om scholieren te 'zoeken': directies, leerkrachten, leerlingenraden ... of natuurlijk ook gewoon leerlingen die al eens bij jullie langs zijn gekomen.

4. Denk na over de samenstelling van groepen

Je kan ervoor kiezen om op je inspraak-evenement, focusgroep of vergadering met leerlingen in gesprek te gaan in een aparte groep. Dat heeft als voordeel dat je erover kan waken dat de inhoud en aanpak op maat gesneden zijn van leerlingen. Maar aan de andere kant kan het ook verfrissend zijn om te werken met gemengde groepen. Dit kan interessante en verrijkende gesprekken opleveren. Uiteraard moet je er dan wel over waken dat de leerlingen in de groep voldoende kansen krijgen om deel te nemen aan het gesprek. Voorbereiding en een goede moderator aanstellen zijn dan erg belangrijk.

5. Maak inspraak nooit verplicht

Dit lijkt evident, maar we geven het toch nog even mee. Als scholierenkoepel geloven we niet in het verplichten van leerlingen om hun mening te geven. Dat

zorgt in onze ogen niet voor een sterk resultaat. Je mening geven moet altijd vrijwillig blijven.

6. Informeer de leerlingen ... maar ook niet te veel ;)

Wil je kwalitatief kunnen participeren als leerling, dan moet je goed geïnformeerd zijn. Je kent dan best het antwoord op vragen als: 'Wat doet een CLB allemaal? Wat is het doel van de inspraak? Wat gaat er met de meningen gebeuren? Hoe gaat het in zijn werk?' Maar waak er natuurlijk wel over dat je enkel de meest essentiële info meegeeft en de leerlingen niet overlaadt met een berg documenten of lange presentaties.

Ook de taal die je gebruikt is erg belangrijk. Hou het helder en concreet. Maar dat is makkelijker gezegd dan gedaan. Professionals hebben de neiging om zich uit te drukken in vakjargon. En vergeten weleens dat ze dat doen. Doe daarom extra je best om de taal helder te houden.

7. Zorg voor een warm onthaal

Wil je leerlingen bevragen door ze samen te brengen tijdens een inspraakmoment? Besef dan dat zo een moment voor leerlingen vaak buiten hun comfortzone ligt. Het is belangrijk om leerlingen dus op hun gemak te stellen en de drempel te verlagen. Geef op voorhand daarom voldoende en concrete informatie. Geraken de leerlingen vlot op de locatie? Of spreek je beter ergens samen af aan een station of bushalte?

Organiseer je een evenement met verschillende groepen stakeholders? Spreek wat vroeger af met enkel de leerlingen. Zo kan je hen al wat op hun gemak stellen, kort brieven over het verloop van de dag en wat tips meegeven. Zorg steeds voor een bekend gezicht, een vast contactpersoon. Besteed ten slotte ook aandacht aan de dynamiek tussen de leerlingen. Kennen ze elkaars naam? Voelen ze zich op hun gemak samen?

8. Stel rake vragen

Als je de mening van scholieren wil horen, dan is het uiteraard cruciaal om de juiste vragen te stellen. Maak het concreet, keep it simple en to-the-point. Belangrijk is ook

Foto: Marcos Luiz - Unsplash

om je vragen steeds vanuit een 'klantenperspectief' te stellen. Stel je vraag dus vanuit het oogpunt van de leerling en niet vanuit de organisatie van het CLB.

9. **Inspraak moet een duidelijk doel voor ogen hebben**

Inspraak mag niet zomaar een oefening of grote brainstorm blijven. Een ambiti-

euze droomoefening of inspraakevent mag volgens ons geen lege doos worden. De focus moet dan ook altijd liggen op zowel inhoud als resultaat. Uiteraard is het erg belangrijk om dat resultaat en de genomen stappen en beslissingen regelmatig terug te koppelen naar de leerlingen.

10. **Zorg voor een vast plekje voor leerlingen in kwaliteitszorg**

Ten slotte hopen we dat elk CLB de inspraak van leerlingen niet als iets eenmaligs beschouwt, maar als reflex. Je 'klanten' regelmatig bevragen hoort dan ook ingebed te zitten in de interne kwaliteitszorg van elk centrum.

Zichtbaar zijn op school is een eerste belangrijke stap. De meeste leerlingen weten niet hoe de CLB'er van hun school eruit ziet.

Een superheld is herkenbaar en bereikbaar

Zichtbaar zijn op school is een eerste belangrijke stap. Maar om er echt voor leerlingen te zijn, mogen er geen drempels zijn om het CLB te bereiken. De meeste leerlingen weten niet hoe de CLB'er van hun school er uitziet. Soms moeten leerlingen zelfs een afspraak maken op het secretariaat of zit de mede-

werker weggedoken in een bureautje langs de directie. Dat vergroot de stap. Ook moeten ze de weg vinden zonder de nieuwsgierige blikken van andere leerlingen of leerkrachten. Jongeren begrijpen wel dat het niet mogelijk is om permanent een medewerker op school te hebben, maar dan mogen er geen drempels zijn om het CLB of de leerlingenbegeleider te bereiken.

'With great power comes great responsibility'

Als CLB heb je een hoop krachten in huis om een positieve impact te hebben op het leven en leren van leerlingen. Maar er moet nog een heleboel veranderen om

van leerlingenbegeleiding een echt succesverhaal te maken. En dat verhaal schrijf je als school en CLB niet alleen. Je hebt een grote verantwoordelijkheid om ook leerlingen een stem te geven. En leerlingenparticipatie is daarom niet iets om schrik van te hebben. Het is daarentegen wel een kunst om leerlingen op hun maat te betrekken en nog een grotere kunst om hen betrokken te houden. En dat is misschien een verhaal van vallen en opstaan. Maar als Scholierenkoepel zien wij dan ook niets dan voordelen voor alle partijen om het gewoon te proberen. De verhalen uit de praktijk bewijzen het. Genoeg gelezen, nu is het tijd voor actie.

Succes!

VSK als superheldsidekick

Zit je vast? Weet je niet waar je moet beginnen? VSK kan samen met jullie de inspraak in je CLB vormgeven. Ontdek meer over ons aanbod op www.scholierenkoepel.be of contacteer ons voor een aanbod op maat via info@scholierenkoepel.be of 02 894 74 70. Ben je als CLB zelf al een schoolvoorbeeld van leerlingenparticipatie? Laat het ons zeker weten. Wij leren graag uit jullie verhalen.

1 PwC (2015). *Audit naar de werking van de CLB's*. PwC Belgium.

2 Verschuere, K. (2008). *Tevredenheid van cliënten in de Centra voor leerlingenbegeleiding: ontwikkeling van een instrumentarium*. OBPWO 2008.